

L'aplicació de les proves d'edat en els menors estrangers no acompanyats

Al llarg dels darrers anys, el Síndic de Greuges ha rebut nombroses queixes en relació amb el procés de determinació de l'edat dels menors estrangers no acompanyats, per la manca de garanties jurídiques i mèdiques de les proves i per dèficits en l'exercici de la funció protectora per part de l'Administració. El Síndic considera que el deure dels organismes competents de comprovar la veracitat dels documents dels menors estrangers no acompanyats i l'existència de possibles irregularitats en alguns d'aquests documents no poden donar lloc a procediments que no garanteixin l'interès superior del menor. Cal evitar que cap menor d'edat sigui considerat major d'edat malgrat no ser-ho realment.

De fet, en part, aquesta manca de garanties ve fonamentada pels problemes de fiabilitat que tenen les proves mèdiques practicades per determinar l'edat. Hi ha un acord entre la comunitat científica a escala internacional que les proves de determinació de l'edat presenten marges d'error significatius. Per exemple, l'estudi radiogràfic del canell pel mètode de Greulich i Pyle (edat òssia) presenta un marge d'error de +/- 1,7 anys. Malgrat que la combinació de diferents mètodes augmenta l'eficàcia de predicció de l'edat cronològica, aquesta predicció continua essent no plenament fiable.

El procediment per determinar l'edat dels menors estrangers no acompanyats pot vulnerar els drets dels infants

Més enllà d'aquests problemes de fiabilitat, però, la manca de garanties dels menors estrangers no acompanyats en aquest procés té a veure, en primer lloc, amb les situacions que determinen la pràctica de les proves de determinació de l'edat, com ara:

- Consideració com a indocumentats (requisit previst en l'ordenament jurídic per a la determinació de l'edat) dels menors que presenten passaports legalment expedits pels seus països d'origen o no declarats invàlids per cap organisme competent, amb validesa

per acreditar-ne la identitat davant dels organismes oficials, cosa que aboca aquests joves a una situació de limbs legals.

- Invalidació de la documentació aportada, sense dur a terme de manera sistemàtica les comprovacions corresponents amb les autoritats dels països d'origen dels joves, sobre la validesa i les condicions de tramitació d'aquesta documentació.
- Consideració de l'informe forense com a prova pericial definitiva, no incompleta, malgrat que algunes sentències hagin donat més validesa al passaport que a les proves mèdiques.
- Pràctica de les proves mèdiques, no solament en cas de dubtes raonables sobre l'edat, sense tenir en compte el principi *favor minoris*, o en casos de joves que tenen al passaport una edat molt propera a la majoria d'edat (més de 17,5 anys), sense tenir en compte el principi de proporcionalitat que ha de ponderar l'inici del procés.

En segon lloc, el Síndic de Greuges també ha detectat una manca de garanties jurídiques, mèdiques i procedimentals en la pràctica mateixa de les proves, com ara:

- Manca d'assistència lletrada al llarg del procés, atès el dret dels joves a ser informats i escoltats, i manca d'assessorament professional que vetlli pel respecte dels seus drets i interessos (per exemple, en el període d'al·legacions previst).
- Existència de casos en què no hi ha constància (la qual cosa no significa que no s'hagin practicat altres proves) que la Fiscalia hagi ordenat la pràctica de, com a mínim, dues proves radiològiques, o bé de l'informe forense corresponent.
- Deficiències destacables relacionades amb el compliment de les recomanacions formulades pels diversos especialistes en l'elaboració dels informes mèdics que empra la Fiscalia per determinar l'edat d'aquests joves: en la majoria dels informes mèdics elaborats a què ha tingut accés el Síndic de Greuges en els darrers anys no s'explicita la probabilitat de l'edat estimada, ni els marges d'error existents, ni l'interval de desviacions al voltant de l'edat estimada; molts dels informes pericials analitzats no expliciten que les estimacions forenses de l'edat basades en aquests criteris estan subjectes a un risc d'error no menyspreable; molts dels informes mèdics analitzats contenen expressions que, a criteri dels fiscals especialistes en menors i estrangeria del conjunt de l'Estat, no haurien

de ser admissibles i que remetent a estimacions de l'edat poc precises i aproximatives (amb expressions com ara "aproximadament", "al voltant de" o "superior de"); en algun cas, i en cas de discrepància entre els resultats de les diverses proves practicades, no es tria com a edat estimada l'edat que resulta de la prova que aporta un valor més baix.

I, finalment, sobre l'exercici de la funció protectora per part de l'Administració, la manca de garanties se centra en aspectes com ara:

- Manca de coneixement per part de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), en nombrosos casos, de la pràctica de les proves mèdiques de determinació de l'edat per part de la Fiscalia, situació que impedeix a l'administració competent per a la protecció de menors complir plenament l'article 110.2 de la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, que estableix el deure de garantir l'atenció immediata mentre es fan les proves de determinació de l'edat.
- Manca d'acompanyament dels joves per part de la DGAIA, en determinats casos, al llarg del procés de determinació de l'edat, bé durant l'estada a les dependències de la Fiscalia (on sí que són atesos per educadors al servei de l'Administració si passen el temps d'espera a

l'espai de detenció) o durant la realització de les proves (trasllat a l'hospital, etc.).

- Declaració del desemparament preventiu i la tutela dels joves, en diversos casos, en cas que el resultat de les proves determini la minoria d'edat del jove, mesos més tard de la detecció i la realització de les proves.

Cal que la DGAIA sigui més activa en la defensa dels drets dels joves estrangers no acompanyats

Davant d'aquesta situació, en el marc de l'actuació d'ofici 05829/2009, el Síndic de Greuges ha suggerit a les diferents administracions implicades, especialment als departaments de Benestar Social i Família, d'Interior, de Justícia i de Salut, la necessitat de corregir aquestes mancances, i de dotar el procés de determinació de l'edat de plenes garanties jurídiques, mèdiques i procedimentals. En particular, el Síndic també ha instat la DGAIA, com a administració competent en matèria de protecció de menors, que assumeixi un posicionament més actiu en la defensa dels drets dels menors (o presumptes menors, mentre no se'n determini la majoria d'edat) al llarg d'aquest procés.

Pàgines extretes de l'Informe Anual 2011. Per accedir al document complet, cliqueu aquí.